

УДК 338.482.2:005.334(477)
 JELclassification: M2; Z3
[https://doi.org/10.31891/dsim-2025-12\(21\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2025-12(21))

АНАЛІЗ ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

КЛОК Олексій

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та туристичного бізнесу
 Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
<https://orcid.org/0000-0002-9591-9460>
 e-mail: oleksii.klok@hneu.edu.ua

У статті розглянуто трактування поняття економічної безпеки підприємства, які запропоновано як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями та запропоновано власне тлумачення. Визначено та проаналізовано зовнішні загрози економічній безпеці підприємств туристичної галузі в Україні: політичні, економічні, соціальні, технологічні, правові, екологічні, які за допомогою PESTLE-аналізу вдалось систематизувати. Перевагою застосування такого методичного підходу є виявлення не тільки існуючих загроз, що стримують розвиток підприємств туристичної галузі в Україні, а й таких, що у подальшому можуть мати на них суттєвий вплив. Для забезпечення економічної безпеки підприємств туристичної галузі в Україні запропоновано врахувати результати дослідження при розробці їх власних стратегій розвитку та нової Стратегії економічної безпеки України.

Ключові слова: туризм, туристична галузь, туристичні підприємства, економічна безпека підприємства.

ANALYSIS OF EXTERNAL THREATS TO THE ECONOMIC SECURITY OF TOURISM INDUSTRY ENTERPRISES IN UKRAINE

KLOK Oleksii

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Analysis of external threats to the economic security of tourism industry enterprises in Ukraine is based on clarifying the essence of the category "economic security of an enterprise" and identifying key external risk factors. The article generalizes and critically evaluates existing scientific approaches of foreign and domestic researchers to the interpretation of economic security, emphasizing systemic, functional and integrated perspectives. On this basis, the author's own definition is proposed, according to which economic security is understood as a state of protection that enables an enterprise to achieve projected development rates despite the influence of actual and potential internal and external threats through effective management of its available potential.

Special attention is paid to the specifics of the tourism industry in the conditions of martial law, globalization and increasing uncertainty of the external environment. Using the PESTLE framework, the article systematically identifies and analyses political (war, military conflicts, political instability, insufficient state support, low efficiency of public institutions, corruption, violations of citizens' rights and freedoms), economic (crises, inflation, unfavourable investment climate, exchange rate fluctuations, disruption of financial institutions and delays in financing development programs), social (declining purchasing power, unemployment, negative demographic trends, low quality of education and professional training, social conflicts), technological (cyber threats, instability of digital platforms and services, innovative pressure from competitors, disruption of logistics chains, information manipulation), legal (gaps and volatility in the regulatory framework, legislative changes affecting tourism activity) and environmental (environmental degradation, adverse weather conditions, natural disasters) factors that pose threats to the stable operation and development of tourism enterprises.

The obtained results demonstrate that external threats have a complex and interrelated nature, directly affecting the volume and structure of tourist flows, financial stability, investment attractiveness, personnel potential and competitiveness of tourism enterprises in Ukraine. The practical significance of the study is manifested in the possibility of using its conclusions and the proposed PESTLE analysis for early identification and assessment of threats, formation of risk-oriented management decisions, development of corporate strategies for strengthening economic security and increasing resilience to shocks in the tourism market. At the state level, the identified threats and their characteristics can be taken into account when updating the Strategy for Economic Security of Ukraine, in particular in terms of supporting and protecting tourism enterprises, ensuring sustainable economic development and safeguarding national interests in the context of ongoing military aggression and global challenges.

Keywords: tourism, tourism industry, tourism enterprises, economic security of the enterprise.

Стаття надійшла до редакції / Received 22.07.2025

Прийнята до друку / Accepted 12.10.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Туризм – це найдинамічніша та найважливіша галузь сучасної світової економіки, що є феноменом ХХ століття. Він відіграє надзвичайно важливу роль у соціально-економічному розвитку багатьох країн світу та забезпечує вагомому частку їхнього валового внутрішнього продукту. За оцінками різних внутрішніх та міжнародних експертів частка туризму у ВВП України варіюється від 4 до 12%. Необхідною складовою

ефективного функціонування ринку туристичної галузі України є забезпечення економічної безпеки їх основних учасників – туристичних підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичними та практичними аспектами дослідження економічної безпеки підприємств туристичної галузі займалися такі зарубіжні вчені як: Сварбрук Дж. [1], Акамаві, Р. К., Ібрагім, Ф., Сварай Р. [2], Сіманавічюс А., Сіманавічене Ж. [3], Расетхунца Б. К. [4]. Аналіз літератури свідчить про активне опрацювання даної проблеми і в Україні. В дослідженнях вітчизняних вчених, таких як: Денисенко М. П. [5], Ілляшенко О. В., Литовченко О. Ю. [6], Мініч І. М. [7], Ткач В. О. [8], Кальченко О. М. [9], Кожухівської Р. Б., Удовенко І. О. [10] висвітлюється широкий спектр загроз економічній безпеці підприємств туристичної галузі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є визначення та аналіз зовнішніх загроз, що впливають на економічну безпеку підприємств туристичної галузі в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На світовому рівні питання економічної безпеки підприємства стали предметом підвищеного інтересу на початку 90-х років XX століття і на сьогодні в економічній науці та практиці поки що не існує єдиної думки з приводу цієї дефініції. Різноманітні погляди на трактування поняття економічна безпека підприємства, як серед зарубіжних, так і вітчизняних науковців представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Трактування поняття «економічна безпека підприємства» у науковій літературі

Автор	Визначення
Земан П. [11]	Економічна безпека підприємства – це стан, коли його економіка не перебуває під загрозою з боку ризиків, які суттєво знижують або можуть знизити ефективність його діяльності, що необхідно для забезпечення безпеки, соціальної довіри та конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках.
Іаніогло А. [12]	Економічна безпека підприємства – це стан найбільш ефективного використання ресурсів та підприємницьких можливостей для забезпечення стабільного функціонування та динамічного розвитку.
Сварбрук Дж. [1]	Економічна безпека підприємства – це його здатність ефективно використовувати ресурси для забезпечення стабільної роботи та розвитку, захищаючи його від внутрішніх та зовнішніх загроз, зберігаючи при цьому конкурентну перевагу.
Стаховяк З. [13]	Економічна безпека підприємства – це такий стан розвитку економічної системи, який забезпечує її ефективне функціонування засобом належного використання внутрішніх та зовнішніх чинників, а також здатність результативного протистояння негативному зовнішньому впливу.
Боса І. [14]	Економічна безпека підприємства – це стан господарюючого суб'єкта, що характеризується його здатністю найефективніше використовувати доступні ресурси для забезпечення стабільної економічної та господарської діяльності та запланованого розвитку.
Варналії З. С. [15]	Економічна безпека підприємства – Забезпечення найбільш ефективного використання ресурсів суб'єкта господарювання для запобігання загрозам і створення умов для стабільного функціонування основних його елементів.
Васильців Т. [16]	Економічна безпека підприємства – це такий стан функціонування, за якого підприємство і його продукція є конкурентоспроможними на ринку та одночасно гарантується: найбільш ефективне використання ресурсів, інтелектуального та кадрового потенціалу; стабільність функціонування, стійкість та прогресивність розвитку; можливість протидіяти негативним впливам зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування.
Гапак Н. М. [17]	Економічна безпека підприємства – це комплексна характеристика, під якою розуміють рівень захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток і потребує управління з боку керівництва підприємства.
Дацків Р. М. [18]	Економічна безпека підприємства – це сукупність властивостей стану виробничої підсистеми економічної системи, яка забезпечує можливість досягнення цілей всієї системи.
Єпіфанова І., Шевчук Є. [19]	Економічна безпека підприємства – це спроможність за рахунок конкурентних переваг та ефективного функціонування протидіяти загрозам, адаптуватись до змін та забезпечувати належний рівень функціонування.
Кургузеннова Л. А. [20]	Економічна безпека підприємства – це комплексна характеристика, під якою розуміють рівень захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток і потребує управління з боку керівництва підприємства.
Ковальська Л., Голій О., Голій В. [21]	Економічна безпека підприємства – здатність соціально-економічної системи протистояти та створити захист від дестабілізуючих чинників внутрішнього та зовнішнього середовищ, забезпечуючи при цьому стійкість економічного розвитку через ефективне використання наявних та потенційних ресурсів.
Огренич Ю. О., Діброва В. О. [22]	Економічна безпека підприємства є сукупністю дій підприємства, що спрямовані на забезпечення стабільної роботи підприємства та уникнення реальних загроз, захист від чинників ринкового середовища, нейтралізацію їх впливу.
Орлик О. В. [23]	Економічна безпека підприємства – це стан підприємства, який характеризується ефективним використанням його ресурсів, захищеністю економічної системи підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, здатністю забезпечувати сталий і ефективний розвиток підприємства в умовах конкуренції та підприємницького ризику.

Складено автором.

Результати аналізу поглядів сучасних науковців на поняття економічної безпеки підприємства показують використання різних підходів. На наш погляд, деякі застосовують системний підхід, де на перший план висувається забезпеченість стійкості та захищеності потенціалу підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз. Головну увагу зосереджено саме на структурі загроз та їх взаємозв'язках між собою. Частина дослідників вбачає економічну безпеку підприємства у ефективному виконанні його своїх функцій, які забезпечують стабільність та зростання – функціональний підхід. Інші ж – є прихильниками комплексного підходу, що поєднує попередні. Необхідно зазначити, що принципової різниці, щодо розуміння усіма авторами поняття економічної безпеки підприємства не має, оскільки вони не суперечать, а скоріше доповнюють один одного.

Таким чином, на наш погляд, економічна безпека підприємства – це стан захищеності, за якого підприємство у змозі досягти прогнозованих темпів розвитку, всупереч внутрішнім та зовнішнім загрозам, що існують або можуть виникнути у майбутньому, завдяки ефективному управлінню наявним потенціалом.

Враховуючи бойові дії та воєнний стан в Україні, а також постійні глобалізаційні процеси в сучасному світі, головні акценти нашого дослідження зосередимо на детальному аналізі зовнішніх загроз економічній безпеці підприємств туристичної галузі в Україні за допомогою PESTLE-аналізу (табл. 2).

Таблиця 2

PESTLE-аналіз загроз економічній безпеці підприємств туристичної галузі в Україні

Політичні (P)	Економічні (E)
1. Війни та військові конфлікти. 2. Політична нестабільність. 3. Недостатня підтримка туристичної галузі. 4. Низька ефективність державних інституцій. 5. Корупція. 6. Порушення прав і свобод громадян.	1. Невизначеність. 2. Економічні кризи. 3. Зростання рівня інфляції. 4. Несприятливий інвестиційний клімат. 5. Валютні коливання. 6. Затримки у фінансуванні програм розвитку туристичної галузі. 7. Порушення роботи фінансових інститутів.
Соціальні (S)	Технологічні (T)
1. Зниження купівельної спроможності населення. 2. Негативні демографічні тенденції. 3. Зростання рівня безробіття. 4. Недостатня якість освіти та професійної підготовки кадрів у туристичній галузі. 5. Соціальні конфлікти.	1. Негативні зміни умов користування зовнішніми платформами і сервісами. 2. Кіберзагрози. 3. Інноваційна діяльність конкурентів. 4. Порушення стабільної роботи логістичних ланцюгів. 5. Інформаційна маніпуляція.
Правові (L)	Екологічні (E)
1. Недосконалість нормативно-правової бази. 2. Зміни законодавства.	1. Екологічний регрес. 2. Несприятливі погодні умови. 3. Природні катаклізми.

Складено автором.

Будь-які війни чи військові конфлікти мають катастрофічний вплив на держави-учасниці та зачіпають без перебільшення усі сфери життя і діяльності суспільства. Ці суспільно-політичні явища є різними за масштабами та правовим статусом, але обидва передбачають застосування збройних сил. Окрім порушення функціонування держави та дестабілізації політичної ситуації, вони породжують інші наслідки: економічні, соціальні правові, що негативно впливають на туристичну галузь.

Закономірно, що бойові дії в Україні та введений воєнний стан призвели до зменшення туристичного потенціалу та зниження рівня туристичних потоків, що є прямими загрозами економічній безпеці підприємств туристичної галузі нашої держави. До того ж необхідно враховувати ризики розширення географії активних бойових дій, загострення ескалації, можливе виникнення війн або військових конфліктів у майбутньому в Україні, сусідніх з нашою державою країнах або країнах з яких прибуває найбільша частка міжнародних туристів.

В умовах збройної агресії росії проти України є досить висока ймовірність появи політичної нестабільності в Україні, оскільки відбуваються як процеси розхитування суспільства, шляхом ведення ворогом інформаційно-психологічної війни, що може призвести до мітингів чи протестів, так і внутрішня політична боротьба олігархічних груп у всіх гілках влади. Також причинами її виникнення можуть бути: економічні проблеми, корупція, не ефективність влади та державних інститутів, втручання інших держав або міжнародних організацій у внутрішні справи України тощо. Політична нестабільність призводить до спаду в'їзного туризму і, як наслідок, до зменшення прибутків для туристичних підприємств.

Повноцінне розкриття туристичного потенціалу України можливе лише за належної підтримки державою галузі туризму. Вже сьогодні з впевненістю можна сказати, що така допомога не є достатньою,

оскільки відсутня чітко визначена державна стратегія для розвитку туристичної індустрії, існує обмеженість фінансування туристичної інфраструктури, бюрократичні перешкоди, слабка промоція країни як туристичної дестинації на міжнародному рівні тощо. Це створює значні загрози для туристичного бізнесу України програти боротьбу за іноземних споживачів туристичних послуг.

Стійка діяльність будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності безпосередньо залежить від ефективного виконання державними інституціями своїх функцій. Насамперед це пов'язано з протидією корупції, рейдерству, шахрайству, зловживань владою, недобросовісній конкуренції, порушенням прав і свобод громадян тощо. Бездіяльність органів державної влади України може створити загрози стабільному веденню бізнесу та сформувати негативний репутаційний імідж країни на міжнародній арені, що вплине на зовнішні туристичні потоки.

Невизначеність є характеристикою економічної ситуації, в якій неможливо отримати абсолютне уявлення щодо внутрішніх і зовнішніх умов функціонування соціально-економічної системи із-за неоднозначності її параметрів, неповноти, неточності або суперечливості інформації та впливу суб'єктивних чинників, що зумовлює недетермінованість економічних процесів, нестабільність економічного розвитку та економічний ризик [24]. За таких умов виникають загрози стабільному розвитку підприємств туристичної галузі, їх зовнішньоекономічній діяльності та можливості функціонування взагалі.

Повномасштабне вторгнення росії спричинило в Україні найбільшу за часів незалежності економічну кризу, яка торкнулась не тільки всіх галузей національного господарства, а й окремих людей та домогосподарств. Вона супроводжується зниженням реального ВВП, зростанням рівня інфляції, руйнуванням інфраструктури та логістики, міграцією населення, зниженням інвестицій, валютними коливаннями тощо. Виникнення у майбутньому економічних криз у нашій державі або у світі, напряду чи опосередковано може вплинути на розвиток підприємств туристичної галузі.

Затримки у фінансуванні програм розвитку туристичної галузі призводять до негативних наслідків для їх підприємств: нездатності вчасно реалізувати власні стратегії, зниження конкурентоспроможності, відтоку кваліфікованих кадрів, неможливості швидкої модернізації та розширення послуг тощо. Також до економічних загроз слід віднести порушення стабільної роботи фінансових інститутів: банків, кредитних установ, страхових компаній тощо.

Зниження купівельної спроможності населення та безробіття призводять до зменшення попиту на туристичні продукти, що у свою чергу тягне за собою падіння обсягів реалізації товарів чи послуг, скорочення робочих місць та навіть повного згортання бізнесу. Аналогічні наслідки і від негативних демографічних тенденцій, через низьку народжуваність та високі показники смертності, крім того еміграцію та внутрішні переміщення.

Недостатня якість освіти та професійної підготовки кадрів у туристичній галузі є серйозними загрозами економічній безпеці суб'єктів туристичної діяльності, оскільки відсутність кваліфікованих працівників може призвести до зниження продуктивності праці, упущеної вигоди, через відмову від перспективних проектів, втрати конкурентоспроможності та фінансових збитків. Враховуючи значний період дистанційного навчання в закладах освіти в Україні, у період пандемії та з початком повномасштабного вторгнення, дані виклики набувають особливої актуальності.

Соціальні конфлікти призводять до зниження продуктивності підприємств, погіршення психологічного клімату та морального духу, як кожного окремого працівника, так і колективу в цілому, зниження мотивації, погіршення комунікації та співпраці. Такі процеси у негативному сенсі сприяють зростанню плинності кадрів та перешкоджають впровадженню змін у бізнесі.

Загрози негативних змін умов користування зовнішніми платформами і сервісами мають істотний вплив на підприємства туристичної галузі, виходячи зі специфіки їх діяльності, пов'язаної з пошуком та бронюванням житла, турів чи екскурсій, квитків на транспорт, використанням навігаційних застосунків, створенням бюджетів тощо. В той же час туристичні підприємства потребують захисту від кіберзагроз, що становлять небезпеку крадіжки ідей і технологій, витоку клієнтської бази та їх персональних даних, порушення функціонування, а також втрати конкурентоспроможності та фінансових збитків.

Високі результати показників розвитку будь-якого суб'єкта господарювання, неодмінно залежать від його здатності протистояти інноваційним загрозам з боку конкурентів. До них можна віднести: виведення на ринок нових інноваційних продуктів чи послуг, покращення існуючих, запровадження нових методів рекламної кампанії тощо. Така діяльність конкурентів може призвести до зменшення частки ринку та прибутку.

Особливість діяльності туристичних підприємств полягає у наданні послуг пов'язаних з процесами переміщення туриста, розміщення, харчування, екскурсійного обслуговування. Порушення стабільної роботи логістичних ланцюгів перешкоджає безперервному руху туристів, зумовлює скасування рейсів та турів, а також ускладнює доступ до туристичних об'єктів і, як наслідок, створює загрози економічній безпеці туристичному бізнесу.

Велика небезпека для суб'єктів туристичної діяльності криється у інформаційному просторі. Це пов'язано з появою у інформаційних ресурсах та комунікаційних каналах матеріалів, які шкодять їх іміджу та

репутації або вихваляють конкурентів. Такий прихований психологічний вплив називається інформаційною маніпуляцією.

Зовнішні правові загрози туристичному бізнесу насамперед пов'язані з недосконалістю нормативно-правової бази України. На сьогодні існує достатньо перепон, які стримують розвиток туристичних підприємств нашої держави, серед яких: відсутність чіткої стратегії розвитку галузі, існування складної системи підпорядкованості об'єктів туризму, нелегкий процес працевлаштування іноземних фахівців, слабкий захист прав споживачів – туристів тощо. Також існує вірогідність законодавчих змін в Україні та світі. Вони можуть стосуватись умов перетину кордонів, вартості туристичного збору, податків та іншого, що суттєво вплине на діяльність господарюючих суб'єктів.

Стан екології у країні є одним з вирішальних факторів, які впливають на вибір туриста напряму подорожі. Закономірно, що погіршення стану навколишнього середовища в Україні створює загрози для зменшення потоків іноземних туристів. Війна росії проти нашої держави вже завдала катастрофічної шкоди довкіллю і нажалі, необхідно констатувати, що з кожним наступним днем ведення бойових дій, екологічний регрес продовжується. Серед інших причин погіршення екологічної обстановки є: викиди в атмосферу шкідливих речовин з підприємств і транспорту, забруднення земель пестицидами та гербіцидами, скидання промислових відходів у водойми, вирубка лісів, неефективне управління відходами тощо.

Природні катаклізми також створюють загрози економічній безпеці підприємств туристичної галузі, оскільки призводять до зменшення зовнішніх та внутрішніх прибуттів туристів до районів їх виникнення, а також вірогідного пошкодження туристичної інфраструктури та руйнування природних та культурних пам'яток. Такі природні небезпеки можуть зробити ці об'єкти недоступними для туризму на довгий час або взагалі назавжди.

Несприятливі погодні умови також створюють загрози туристичним підприємствам, спричиняючи зниження попиту, скасування бронювань, а також потенційні збитки через пошкодження інфраструктури та перебоїв в роботі. Це може призвести до зменшення доходів, особливо для видів туризму, які залежать від гарної погоди, як-от пляжний чи гірськолижний.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження надзвичайно важливі, як для підприємств туристичної галузі в Україні, так і держави. Розуміння першими, загроз, які впливають на їх економічну безпеку дає можливість розробити стратегії для їх мінімізації, захистити ресурси, забезпечити стійкість розвитку, уникнути фінансових втрат та банкрутства, а також адаптуватися до мінливих ринкових умов. У свою чергу держава має змогу врахувати ці загрози у новій Стратегії економічної безпеки України, для забезпечення економічної безпеки туристичних підприємств, захисту національних інтересів та стабільності економіки.

Література

1. Swarbrooke, J. Sustainable tourism management by CABI Publishing. Division of CABI International. New York. 2008. 371 p. ISBN 0-85199-314-1.
2. Akamavi R. K., Ibrahim F., Swaray R. Tourism and troubles: Effects of security threats on the global travel and tourism industry performance. *Journal of Travel Research*. 2023. 62(8). P. 1755–1800.
3. Simanavičius A. Simanavičienė Ž. Transformations, challenges and security: collective monograph. Chapter VIII. Economic security and tourism risk management. editor-in-chief Žaneta Simanavičienė. Mykolas Romeris university. Public security academy. 2024. P. 558–618. URL: <https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/49073>.
4. Rasethunsa B. C. Tourism Safety and Security: Strategies Adopted by some African Economies. *Athens Journal of Tourism*. 2023. Volume 10. Issue 4. P. 295–306. DOI: <https://doi.org/10.30958/ajt.10-4-4>.
5. Денисенко М. П. Алгоритм формування системи економічної безпеки туристичного підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 24. С. 92–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_24_23.
6. Ілляшенко О. В., Литовченко О. Ю. Фінансово-аналітична складова економічної безпеки підприємств сфери туризму та готельно-ресторанної справи. *Комунальне господарство міст. Серія: Економічні науки*. 2023. Т. 2. С. 39–43. DOI: [10.33042/2522-1809-2023-2-176-39-43](https://doi.org/10.33042/2522-1809-2023-2-176-39-43).
7. Мініч І. М. Економічна безпека підприємств туризму та готельно-ресторанного бізнесу в умовах глобальних викликів. *Modern Economics*. 2025. № 52(2025). С. 122–127. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V52\(2025\)-17](https://doi.org/10.31521/modecon.V52(2025)-17).
8. Ткач В. О. Сутність і специфіка економічної безпеки в індустрії туризму. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4. № 3. С. 33–38. ISSN 2415-8453. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2019-3-4>.
9. Кальченко О. М. Економічна безпека підприємств туристичної сфери. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2013. № 1. С. 136–143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2013_1_21.

10. Kozhukhovskaya R. B., Udovenko I. O. Economic security SME in the tourism sector. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2016. Вип. 6(2). С. 6–11. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/6_2_2016ua/6_2_2016.pdf.
11. Zeman P. et al.: Czech Safety and Security Terminology (in Czech), 1st ed., Brno. Masaryk University. 2003. 186 p. ISBN 80-210- 3037-2.
12. Ianioglo A. Comprehensive system of ensuring the economic security of enterprise. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2015. 1(1). P. 69–79. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2015.01.01.07>.
13. Stachowiak Z. Teoria i praktyka mechanizmu bezpieczeństwa ekonomicznego znegopanstwa: [podręcznik is szkolne]. *Akademia Obrony Narodowej*. 2012. 220 p.
14. Боса І. Етимологія поняття «економічна безпека підприємства». *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 6. Том 2. С. 300–308. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-50](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-50).
15. Варналій З. С. Економічна безпека: [навч. посіб.]. К.: Знання, 2009. 647 с.
16. Васильців Т. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія. Львів : Арал. 2008. 384 с.
17. Гапак Н. М. Економічна безпека підприємства: сутність, зміст та основи оцінки. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2013. Вип. 3(40). С. 62–65.
18. Дацків Р. М. Економічна безпека держави в умовах глобальної конкуренції. Львів : Центр Європи. 2006. 160 с.
19. Єпіфанова, І., Шевчук Є. Теоретичні аспекти економічної безпеки в сучасних умовах. *Development Service Industry Management*. 2025. (3). С. 105–112. DOI: [https://doi.org/10.31891/dsim-2025-11\(16\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2025-11(16)).
20. Кургузенкова Л. А Економічна безпека підприємства: сутність та чинники формування її відповідного рівня. *Економіка і суспільство*. 2015. Вип.1. С. 31–34.
21. Ковальська Л., Голій О., Голій В. Економічна безпека підприємства: сутність, структура та механізм забезпечення. *Економічний форум*. 2023. № 1. С. 126–137.
22. Огреніч Ю. О., Діброва В. О. Економічна безпека промислових підприємств в Україні: стан, проблеми та напрямки покращення. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. Вип. 15. С. 180–191.
23. Орлик О. Концептуальні підходи щодо визначення поняття «економічна безпека підприємства». *Сталий розвиток економіки*. 2017. (2(35)). С. 105–110. URL: <https://www.economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/281>.
24. Галушка З. І. Невизначеність як економічна категорія та як середовище функціонування бізнесу. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2023. № 1 (65). С. 26–32. DOI: [10.15276/ETR.01.2023.3](https://doi.org/10.15276/ETR.01.2023.3)

References

1. Swarbrooke, J. Sustainable tourism management by CABI Publishing. Division of CABI International. New York. 2008. 371 p. ISBN 0-85199-314-1.
2. Akamavi R. K., Ibrahim F., Swaray R. Tourism and troubles: Effects of security threats on the global travel and tourism industry performance. *Journal of Travel Research*. 2023. 62(8). P. 1755–1800.
3. Simanavičius A. Simanavičienė Ž. Transformations, challenges and security: collective monograph. Chapter VIII. Economic security and tourism risk management. editor-in-chief Žaneta Simanavičienė. Mykolas Romeris university. Public security academy. 2024. P. 558–618. URL: <https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/49073>.
4. Rasethuntha B. C. Tourism Safety and Security: Strategies Adopted by some African Economies. *Athens Journal of Tourism*. 2023. Volume 10. Issue 4. P. 295–306. DOI: <https://doi.org/10.30958/ajt.10.4.4>.
5. Denysenko M. P. Alhorytm formuvannia systemy ekonomichnoi bezpeky turystychnoho pidpriemstva. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2013. № 24. S. 92–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_24_23.
6. Iliashenko O. V., Lytovchenko O. Yu. Finansovo-analitychna skladova ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv sfery turizmu ta hotelno-restorannoi spravy. *Komunalne hospodarstvo mist. Seriya: Ekonomichni nauky*. 2023. T. 2. S. 39–43. DOI: [10.33042/2522-1809-2023-2-176-39-43](https://doi.org/10.33042/2522-1809-2023-2-176-39-43).
7. Minich I. M. Ekonomichna bezpeka pidpriemstv turizmu ta hotelno-restorannoho biznesu v umovakh hlobalnykh vyklykiv. *Modern Economics*. 2025. № 52(2025). S. 122–127. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V52\(2025\)-17](https://doi.org/10.31521/modecon.V52(2025)-17).
8. Tkach V. O. Sutnist i spetsyfika ekonomichnoi bezpeky v industrii turizmu. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*. 2019. Tom 4. № 3. S. 33–38. ISSN 2415-8453. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2019-3-4>.
9. Kalchenko O. M. Ekonomichna bezpeka pidpriemstv turystychnoi sfery. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*. 2013. № 1. S. 136–143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2013_1_21.
10. Kozhukhovskaya R. B., Udovenko I. O. Economic security SME in the tourism sector. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*. 2016. Vyp. 6(2). S. 6–11. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/6_2_2016ua/6_2_2016.pdf.
11. Zeman P. et al.: Czech Safety and Security Terminology (in Czech), 1st ed., Brno. Masaryk University. 2003. 186 p. ISBN 80-210- 3037-2.
12. Ianioglo A. Comprehensive system of ensuring the economic security of enterprise. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2015. 1(1). P. 69–79. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2015.01.01.07>.
13. Stachowiak Z. Teoria i praktyka mechanizmu bezpieczeństwa ekonomicznego znegopanstwa: [podręcznik is szkolne]. *Akademia Obrony Narodowej*. 2012. 220 p.
14. Bosa I. Etymolohiia poniattia «ekonomichna bezpeka pidpriemstva». *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*.

2022. № 6. Tom 2. S. 300–308. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-50](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-50).
15. Varnalii Z. S. Ekonomichna bezpeka: [navch. posib.]. K.: Znannia, 2009. 647 s.
16. Vasylytsiv T. Ekonomichna bezpeka pidpriemnytstva Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zmitsnennia : monohrafiia. Lviv : Aral. 2008. 384 s.
17. Hapak N. M. Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist, zmist ta osnovy otsinky. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*. 2013. Vyp. 3(40). S. 62–65.
18. Datskiv R. M. Ekonomichna bezpeka derzhavy v umovakh hlobalnoi konkurentsii. Lviv : Tsentri Yevropy. 2006. 160 s.
19. Iepifanova, I., Shevchuk Ye. Teoretychni aspekty ekonomichnoi bezpeky v suchasnykh umovakh. *Development Service Industry Management*. 2025. (3). S. 105–112. DOI: [https://doi.org/10.31891/dsim-2025-11\(16\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2025-11(16)).
20. Kurhuzenkova L. A Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist ta chynnyky formuvannia yii vidpovidnoho rivnia. *Ekonomika i suspilstvo*. 2015. Vyp.1. S. 31–34.
21. Kovalska L., Holii O., Holii V. Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist, struktura ta mekhanizm zabezpechennia. *Ekonomichnyi forum*. 2023. № 1. S. 126–137.
22. Ohrenych Yu. O., Dibrova V. O. Ekonomichna bezpeka promyslovykh pidpriemstv v Ukraini: stan, problemy ta napriamky pokrashchennia. *Tavriskyyi naukovyi visnyk. Seriya: Ekonomika*. 2023. Vyp. 15. C. 180–191.
23. Orlyk O. Kontseptualni pidkhody shchodo vyznachennia poniattia «ekonomichna bezpeka pidpriemstva». *Stalyi rozvytok ekonomiky*. 2017. (2(35)). S. 105–110. URL: <https://www.economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/281>.
24. Halushka Z. I. Nevyznachenist yak ekonomichna katehoriia ta yak seredovyshe funktsionuvannia biznesu. *Ekonomika: realii chasu. Naukovyi zhurnal*. 2023. № 1 (65). S. 26–32. DOI: [10.15276/ETR.01.2023.3](https://doi.org/10.15276/ETR.01.2023.3)